

Tegennatuurlijke meertaligheid

De Duitse website <www.gutefrage.net> blijft een bron van gemengde gevoelens: voldoening ('goeie vraag, want ik weet het antwoord'), frustratie ('goeie vraag, want ik weet het antwoord niet'), bewondering ('goeie vraag, ik zou er nooit op komen hem te stellen') en verwondering ('wat een vraag, hoe komt iemand erbij'). De categorieën gaan soms in elkaar over, zoals bij de hoofdlettervrije bijdrage van een zekere pecica: 'ist es gegen unsere natur mehrere sprachen zu lernen und zu sprechen?' De vraag begint met een citaat uit het artikel 'Mehrsprachigkeit' van de Duitse Wikipedia: 'Die durch die Migration entstandene Mehrsprachigkeit wird von einigen Forschern als Nachteil gesehen, und es wird in der Literatur immer wieder auf ihre Schwierigkeiten hingedeutet. So beteuert Stölting (1980), dass die Mehrsprachigkeit überhaupt nicht in der Natur des Menschen liege. Wir seien ein einsprachiges Lebewesen und es würde gegen unsere Natur sprechen, weitere Sprachen zu lernen und zu sprechen (Ostendoerfer, 2009).' De specifieke vraag van pecica luidt: 'stimmt das und was wären die nebenwirkungen der mehrsprachigkeit eines menschen? welche körperlichen auswirkungen wären möglich nur

geldt, is dat voor een dichter allemaal nog een graadje enerverender. Dat zien we al aan het begin van de bundel in het geïsoleerd staande openingsgedicht met de omineuze titel 'onze ratio een radio die dag en nacht een ruis voortbrengt':

het sneeuwt in je oren, je denkt altijd
wel iets
hoewel meestal weinig
van kwaliteit

het gevoel dat je niet alles voor het
zeggen hebt
terwijl je schrijft, het denken dat als
een blauwe
ballon in een carrousel voorbijkomt,
knapt
een gedachte die opstijgt, naar je
zwaait
de pluim grijpt, gratis
nog een rondje

ik ben geen dader
maar zou dader willen zijn

doen is belangrijk

Ook in het schrijven staat de dichter machteloos. Doorgaans vervuld van zeer middelmatige gedachten, moet hij het geluk hebben dat er af en toe eens een tje ontsnapt en de pluim van de carrousel pakt. Met als resultaat een gedicht als een gratis rondje in de draaimolen. Een kwestie van geluk, terwijl de dichter zelf het zo graag anders zou zien. Zélf gedichten maken, dát zou hem pas tevredenstellen.

Deze visie op afhankelijk dichterschap is niet nieuw. Nijhoff heeft daar al veelvuldig over geschreven, wat hem op menige afstraffing van De Mannen van Forum kwam te staan. Met name

Du Perron vond dat maar niets, zo'n dichter die zich buiten zijn eigen poëzie opstelde. 'Schrijf liever gewone spreektaal', adviseerde hij Nijhoff. Dan kwam het misschien nog ooit goed. De respons van Nijhoff was onbetaalbaar. In *Nieuwe gedichten* (1934) hanteerde hij inderdaad een soort van spreektaal, maar voor de gedichten maakte dat niet uit. Die stonden nog steeds los van de dichter. Waarmee hij Du Perrons advies ontmaskerde als iets wat alleen op de vorm betrekking had. En juist daar had die laatste zo tegen geageerd. Het gedicht 'onze ratio een radio die dag en nacht ruis voortbrengt' deed mij dan ook meteen denken aan 'Het kind en ik', een van Nijhoffs *Nieuwe gedichten*. Daarin ziet een dichter in een soort van visioen een kind dat hem al zijn gedichten terug laat zien. Waarna die prachtige strofe volgt:

Maar toen heeft het geschreven,
zonder haast en zonder schroom,
al wat ik van mijn leven
nog ooit te schrijven droom.

Die gedichten bestaan kennelijk al. De gedachten van de dichter moeten er alleen nog even bij zien te komen, zoals een kind in een draaimolen die pluim moet zien te grijpen. Een beetje van jezelf, een beetje van de draaimolenexploitant. Ik schreef het aan het begin al: Vicky Francken staat met beide benen stevig in de vaderlandse poëzietraditie. Vasalis, Vroman en Nijhoff zijn haar zichtbaar niet vreemd. Maar het eigen geluid overheerst. En dat maakt het lezen van *Röntgenfotomodel* tot een mooie, zij het niet altijd geruststellende ervaring. Zoals dat hoort dus. ■

Jan de Jong

wegen der mehrsprachigkeit? und was macht es mit unserer psyché?

Van deze vraag zakt je broek af, zoals een vreemdetaaldocent dat maar in één unieke taal kan zeggen. Welke vreselijke lichamelijke ziektes en geestelijke afwijkingen kun je krijgen van meertaligheid? Moet niet de Inspectie voor de Gezondheidszorg onverwijd optreden en elke vorm van vreemdetaalonderwijs ten strengste verbieden? Moeten niet alle leerlingen na een les Duits in quarantaine? Moet niet de minister van OCW ter verantwoording worden geroepen vanwege het faciliteren, ja zelfs wettelijk voorschrijven van een ziek- en gekmakende onderwijsactiviteit?

Op gutefrage.net reageert een zekere MrHilfestellung: 'Wenn es gegen die menschliche Natur wäre, hätte der Mensch nicht die Fähigkeit mehrere Sprachen zu erlernen.' Waarop pecica reageert: 'das ist ja das dümmste was ich jemals gehört habe. es ist auch gegen die menschliche natur zähne zu putzen, aber trotzdem hat der mensch die fähigkeit dazu.' In deze reactie kan ik alleen logica ontdekken door aan te nemen dat 'tegen de menselijke natuur' voor pecica ongeveer hetzelfde betekent als 'lastig, vervelend, tegen heug en meug'. Maar werd dat bedoeld in het Wikipedia-artikel?

Waar Stölting (1980) en Ostendoerfer (2009) te vinden zijn, staat er niet bij, maar via Google stuit ik op *Die Vor- und Nachteile der frühen Zweisprachigkeit* van Luise Ostendoerfer, een met een 1,7 gewaardeerde *Seminararbeit* van 16 bladzijden

voor een werkcollege 'Mehrsprachigkeit und Fremdsprachenunterricht' aan de Humboldt-Universität in Berlijn. Een centrale rol daarin spelen interviews met Duitssprekenden met een migratieachtergrond die eentalig in niet-Duitssprekende gezinnen opgegroeid zijn.

Ik kan niet beoordelen of de Wikipedia-weergave van Ostendoerfers *Seminararbeit* klopt, maar ik kan me voorstellen dat haar interviewpartners moeite hebben gehad met hun identiteitsvinding en die problemen sterk associëren met de verschillende talen waarmee ze in een gevoelige kindheidsperiode geconfronteerd zijn. Maar komen identiteitsproblemen en sociale fricties door de verschillende talen of door de verschillende culturen? Kunnen we uit de problemen concluderen dat de mens van nature maar één taal aankan, of is de conclusie net zo gerechtvaardigd dat de mens van nature maar één cultuur aankan?

Een andere taal of een andere cultuur leren kennen kan lastig of zelfs traumatiserend zijn, maar heeft net als tandenpoetsen voor- en nadelen. Een nadeel is dat het tijd en moeite kost, maar de voordelen zijn dermate aantrekkelijk dat talloze mensen geheel vrijwillig zich tijd en moeite getroosten om in het genot ervan te geraken. Dat duidt allerminst op een door de natuur gegeven eentaligheid of monoculturaliteit als wezenskenmerk van de mens. De mens heeft van nature niet één, maar geen taal en geen cultuur – die stelling is nog wel te verdedigen.

Waarom ervaren eentalige en mono-

culturele mensen vaak zo veel benauwenis dat ze nieuwe belevenissen en avontuur zoeken in andere klanken, woorden en zinnen, andere omgangsvormen, andere gewoontes, andere normen en waarden, andere culturele en fysieke omgevingen? Die avontuurlijkheid verschilt uiteraard per individu en ook per levensfase. Zo ken ik iemand op leeftijd die in tegenstelling tot veel generatiegenoten na zijn pensionering niet losging met cruises, Kras- of andere wereldreizen, maar niets liever deed dan thuisblijven, hoewel hij in zijn jonge jaren flink aan reislust leed en jarenlang in den vreemde woonde en werkte. Daarbij had hij de ambitie om kameleontisch op te gaan in taal en cultuur, genietend van het nieuwe en andere, om dan na terugkeer in vaderland en moedertaal verfrist het bekende te herkennen en objectiever op waarde te schatten.

Misschien hebben meertaligheid en multiculturaliteit wel iets met vorming te maken. Of zelfs met beschaving. Net als tandenpoetsen. Natuurlijk kun je beschaving ook tegennatuurlijk noemen.

In de discussie op gutefrage.net meldt zich in gebroken Duits de ongetwijfeld meertalige kordely met het commentaar: 'Mehrsprachlichkeit hat nach unseres Wissen keine Nachteile, nur Vorteile. Nachteil ist die Zeit, die mit Sprachenlernen vertreibt wird, und nicht auf andere Tätigkeiten benutzt werden kann.' Hopelijk doelt kordely hier op activiteiten die minstens even beschavend zijn als talen leren. EK ■